

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

The social media's using of the senior citizens in the market zone of

Sam Phran sub-district, Sam Phran district, Nakhon Pathom

พิทักษ์ ศิริวงษ์¹ และบันจิตา อุณหเลขจิตร์^{2*}

¹ สาขาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² สาขาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกภาคสนาม และการบันทึกเทป

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อน ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสารคือ ไลน์และเฟซบุ๊ก รองลงมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารนั้นคือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามข่าวโดยจะติดตามข่าวจากเฟซบุ๊ก ด้านปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์คือ ขาดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และสมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุที่เสื่อมสภาพลงตามกาลเวลา

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, สื่อสังคมออนไลน์, การติดต่อสื่อสาร

Abstract

This research has purpose for 1) Study the social media's using of the senior citizen in the market zone, Sam Phran sub-district, Sam Phran district, Nakhon Pathom 2) Study the problems and difficulties in the Social media's using of the senior citizen in the market zone of Sam Phran sub-district, Sam Phran district, Nakhon Pathom By using the qualitative research following the concept of phenomenology. The main source of information came from 6 of senior citizen who live in the market zone of Sam Phran sub-district, Sam Phran district, Nakhon Pathom. Gathering the information by using in-depth interview, field note and tape recording. The study found that The senior citizen used social media for communication with family and friends. Social media that senior citizen mostly prefer to use in communication are Line and Facebook. Next to using of social media in communication is the follow up news from Facebook. The problems and difficulties in using social media is the lack of knowledge in social media's using and physical fitness of senior citizens that weaken by the time.

Keywords : senior citizen, social media, communication

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน Bantita.dtew@gmail.com โทร. 0895001114

1. บทนำ

มนุษย์มีการติดต่อสื่อสารมาเป็นเวลานาน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มโดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน การที่มนุษย์สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกันได้นั้นต้องมีข้อตกลงในคำพูดหรือสัญลักษณ์ว่าหมายถึงสิ่งใด

เพื่อให้ผู้รับเข้าใจในความหมาย เครื่องมือและวิธีการที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันนั้นมาตั้งแต่ในอดีต จนกระทั่งในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารได้พัฒนาเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นเทคโนโลยีใหม่ๆที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร (อภิษฎา กาลจักร, 2559)

เทคโนโลยี หมายถึง การนำเอาวิทยาศาสตร์และศิลปะมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม เทคโนโลยีจากอดีตถึงปัจจุบันมีด้วยกันถึง สามยุค ยุคแรกเป็นยุคที่เทคโนโลยีเริ่มต้นด้วยการวาดภาพ ชีตเขียนลงบนกระดาษ ทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถส่งไปถึงผู้อื่นได้ ยุคที่สองในยุคนี้เทคโนโลยีเริ่มมีการพัฒนามากขึ้นมีการคิดค้นและประดิษฐ์เทคโนโลยีต่างๆ ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น และยุคดิจิทัลเป็นยุคที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นระบบอินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันระบบอินเทอร์เน็ตเป็นระบบที่นิยมกันอย่างมากและเป็นระบบที่สามารถศึกษาค้นหาข้อมูลต่างๆได้อย่างรวดเร็ว (ธเนศน์ สุพงศ์, 2559)

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมทำให้มนุษย์ต้องการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เว็บไซต์ในอดีตนั้นมีการแสดงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ จากอดีตถึงปัจจุบันการติดต่อสื่อสารมีการพัฒนาเรื่อย ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้เกิด “Social Media” สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่สามารถโต้ตอบได้หลายทิศทางโดยผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์สามารถทำให้ผู้คนที่อยู่ไกลกันสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เป็นการติดต่อสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและใช้งานได้ง่าย สื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้คนนิยมใช้กันมาก ได้แก่ ไลน์ เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ เป็นต้น (Daniel Nations, 2017)

การสื่อสารแบบไร้พรมแดน อินเทอร์เน็ตได้มีบทบาทและความสำคัญมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้สังคมในปัจจุบันกลายเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลกเพียงแคปลายนิ้ว เพราะอินเทอร์เน็ตช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ทำให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวก รวดเร็วและประหยัดเวลา นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังสามารถช่วยในการค้นหาข้อมูลต่างๆได้ตลอดเวลา ทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะห้องเรียน จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยปกติผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะมีเพียงแค่กลุ่มคนทำงานและกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น แต่ในปัจจุบันกลุ่มผู้สูงอายุเริ่มให้ความสนใจในการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น เทคโนโลยีใหม่ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารคืออินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้คนได้ทั่วโลกและในอนาคตจะขยายขอบเขตขึ้นเรื่อยๆ (สุภาวรรณ ศรีวิชัย, 2556)

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคดิจิทัลแล้ว เป็นยุคที่เทคโนโลยีในด้านต่างๆมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้นคอยอำนวยความสะดวกให้การดำเนินชีวิตนั้นง่ายขึ้น รวดเร็วและสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการแพทย์ที่ทำให้ประชากรมีสุขภาพอนามัยที่ดีและการรักษาที่ดีจึงทำให้ประชากรมีอายุยืนขึ้นและการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง จำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในจังหวัดนครปฐมประชากรผู้สูงอายุมีจำนวน 135,200 คน จากประชากรทั้งหมด 891,558 คน (2560) ซึ่งเกินเกณฑ์ร้อยละ 10 ซึ่งถือได้ว่าจังหวัดนครปฐมได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเนื่องจากในพื้นที่ที่จะศึกษามีผู้สูงอายุที่นิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. คำถามการวิจัย

- 3.1 การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
- 3.2 ปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม คืออะไร

4. ขอบเขตของการวิจัย

- 4.1 ขอบเขตด้านประชากร โดยศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 6 คน
- 4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 4.4 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาและเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. 2560

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
- 5.2 ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นถึงความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุและทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม

6. ทบทวนวรรณกรรม

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปโดยนับตั้งแต่อายุเกิด ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความแตกต่างจากวัยอื่นเป็นวัยที่ต้องได้รับการดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้มีการจัดกิจกรรมและการรณรงค์ต่างๆ เพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุให้เท่าเทียมกับการดูแลกลุ่มอายุอื่น (ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์, 2557)

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์เติบโตมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เป็นเว็บไซต์ ซึ่งในปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้มีการพัฒนามาถึงเว็บไซต์เชิงสังคม จุดเด่นของเว็บไซต์เชิงสังคมคือ ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นทีมงานหรือผู้ดูแลเว็บไซต์ ซึ่งเรียกว่า User Generate Content ข้อดีของการที่ผู้ใช้สามารถเข้ามาสร้างเนื้อหาได้เอง ทำให้เนื้อหาที่เข้ามาในเครือข่ายสังคมออนไลน์มีจำนวนมากและมีความหลากหลายทางด้านความคิด เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์รวบรวมผู้คนจากทั่วโลกมาอยู่รวมกัน จากเดิมเนื้อหาที่หาลงจะมีเพียงกลุ่มเดียวเพราะมีผู้ดูแลน้อย แต่ในปัจจุบันผู้ใช้ทุกคนสามารถหาเนื้อหาและเอามาลงได้เองถือว่าการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดซึ่งกันและกัน

ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานได้ 7 ประเภท

6.2.1 สร้างและประกาศตัวตน (Identity Network) ใช้สำหรับให้ผู้ใช้งานได้มีพื้นที่ส่วนตัวในการสร้างตัวตน ผู้ใช้สามารถสร้างเรื่องราวและเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับรู้เรื่องราวของตนได้ อาจเผยแพร่เป็นรูปภาพ วิดีโอ หรือข้อความโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต

6.2.2 สร้างและประกาศผลงาน (Creative Network) สำหรับผู้ใช้ที่ต้องการนำเสนอหรือแสดงผลงานของตนเองให้ผู้อื่นได้เห็น สามารถแสดงผลงานได้จากทั่วทุกมุมโลกและผู้คนทั่วโลกสามารถรับชมผลงานได้ เป็นเว็บไซต์ที่เป็นเสมือนแกลเลอรีที่สามารถใช้จัดโชว์รูปภาพ วิดีโอและเพลง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ใช้โดยใช้วิธีเดียวกันแบบเว็บฝากภาพ แต่เว็บนี้เน้นเฉพาะไฟล์ที่เป็นมัลติมีเดีย

6.2.3 ความชอบในสิ่งเดียวกัน (Passion Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ทำหน้าที่เก็บในสิ่งที่ชอบไว้บนเครือข่าย เหมือนที่ค้นหนังสือ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเก็บหน้าเว็บไซต์ที่ชอบไว้ได้ สามารถนำหน้าเว็บไซต์ที่เก็บมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่สนใจหรือมีความชอบในเรื่องเดียวกันได้และสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการค้นหาข้อมูลได้

6.2.4 เวทีทำงานร่วมกัน (Collaboration Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นำความคิดและความรู้ มาต่อยอดจากผู้ใช้ที่เป็นผู้มีความรู้ เพื่อให้ความรู้และข้อมูลที่ได้มีการพัฒนา ทำให้ผู้ใช้มีความภูมิใจที่ความรู้ของตนสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคมและ

ผู้อื่นได้ เพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่างๆ โดยส่วนใหญ่มักต้องใช้นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในการรวบรวมข้อมูล แต่ในเว็บไซต์นี้ผู้ใช้สามารถทำงานร่วมกันได้ในลักษณะเวทีทำงาน

6.2.5 ประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) เป็นเว็บไซต์ที่นิยมมากเพราะเป็นแหล่งรวบรวมเกมออนไลน์ไว้มากมาย ผู้ใช้สามารถเล่นเกมได้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ลักษณะของเกมที่เล่นเป็นแบบสามมิติทำให้ภาพในเกมนั้นเสมือนโลกแห่งความเป็นจริง สวยงาม ดึงดูดความสนใจจากผู้เล่นได้ดีและผู้เล่นสามารถติดต่อกับผู้เล่นคนอื่นได้ ทำให้ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลิน

6.2.6 เครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพ (Professional Network) เป็นการเผยแพร่ประวัติผลงานของตนเองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และสร้างเครือข่ายเข้ากับผู้อื่น นอกจากนี้บริษัทที่สนใจสามารถเข้ามาหาได้จากประวัติของผู้ใช้

6.2.7 เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ (Peer to Peer: P2P) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ด้วยกันเอง โดยตรง สามารถแบ่งปันข้อมูลต่างๆและติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วโดยข้อมูลที่ส่งมาจะส่งตรงถึงผู้ใช้ทันที (พุทธวรรณ แก้วเกตุ, 2556)

6.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุพร้อมกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในอนาคตทุกอย่างจะเป็น Internet of Things คือ ทุกสิ่งทุกอย่างต้องเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตทั้งหมดเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและรวดเร็ว ปัจจุบันผู้สูงอายุได้ให้ความสนใจในการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น โดยมีการสอนวิธีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น วิธีใช้ Facebook วิธีใช้ E-mail เป็นต้น แต่ในด้านการจัดอบรมสำหรับผู้สูงอายุนั้นยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังส่งผลต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเมืองจะมีความรู้และรายได้มากกว่าผู้สูงอายุในชนบท ทำให้สามารถซื้อสมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์ได้ แต่ผู้สูงอายุในชนบทนั้นไม่มีความรู้และไม่มีความรู้ที่จะซื้อได้ ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุจะเข้าถึงเทคโนโลยีได้นั้นจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานโครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต, 2557)

6.4 แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับเทคโนโลยี

จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยระบุว่าภายในปี พ.ศ. 2561 จำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีมากกว่าประชากรเด็กเป็นครั้งแรกในประเทศ อาจกล่าวได้ว่าจำนวนอัตราส่วนของผู้สูงอายุจะเข้าใกล้สัดส่วน 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด เมื่อประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายเพื่อตอบสนองกับความต้องการที่เปลี่ยนไป เทคโนโลยีและการสื่อสารต่างๆจำเป็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองการใช้งานในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวโน้มผู้สูงอายุจะอยู่ตามลำพังมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นเทคโนโลยีต้องช่วยสนับสนุนการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีประสิทธิภาพในการดูแลและประเมินผลด้านสุขภาพมากขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด (อรรถพล สาธิตคณิตกุล, 2558)

7. ระเบียบวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology Study) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ชีวิตที่บุคคลนั้นได้มีประสบการณ์ตรง (ชาย โปธิสิดา, 2554) ผู้วิจัยใช้การเลือกให้ข้อมูลแบบเจาะจง เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากภาคสนามโดยตรงเป็นหลัก ศึกษาเฉพาะพื้นที่เป็นหลัก นอกจากนี้ยังศึกษาจากข้อมูลทางวิชาการ สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ให้ได้มากที่สุด โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

7.1 ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทั้งหมด 6 คน

7.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.2.1 สมุดจดบันทึก ผู้วิจัยจดบันทึกขณะสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

7.2.2 เครื่องบันทึกเสียง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.3.1 ติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้กำหนดไว้ว่าจะขอสัมภาษณ์

7.3.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้วิจัยและพยายามให้เนื้อหาครอบคลุมในเรื่องที่จะศึกษามากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกเสียงแบบต่อเนื่องไปจนจบการสนทนา

7.3.3 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในการศึกษา

7.3.4 รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจำแนกตามประเด็นที่กำหนด

7.3.5 นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

7.4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการพิสูจน์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลไปพร้อมกับการตรวจสอบข้อมูล แล้วนำผลข้อมูลที่ได้ออกมาหาความสอดคล้องด้วยวิธีการตรวจสอบแหล่งข้อมูล ถ้าพบทุกแหล่งข้อมูลได้แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

7.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ในลักษณะเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกเป็นประเด็นและตีความหมายของข้อมูล

8. ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเรื่อง “การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วนดังนี้

8.1 การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันไม่ใช่แค่กลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มคนทำงานเท่านั้นที่สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ แต่ในปัจจุบันผู้สูงอายุเริ่มให้ความสนใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นเรื่อยๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุมี 3 ประเด็นดังนี้

8.1.1 การติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัว จากการรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยพบว่าผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเอาไว้ติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัว โดยผู้สูงอายุส่วนมากในเขตตลาดไม่ได้อาศัยอยู่กับลูกหลาน จึงทำให้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เป็นสื่อกลางในการกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ถึงแม้จะอยู่ไกลกันแต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเหงาและมีความสุขในการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าระยะทางไม่ได้เป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัว สื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสารกับครอบครัวคือ เฟสบุ๊กและไลน์ ในการใช้เฟสบุ๊กติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวนั้นผู้สูงอายุจะทำการส่งข้อความและสติ๊กเกอร์ โดยจะนิยมส่งสติ๊กเกอร์มากกว่าการส่งข้อความ เพราะการส่งสติ๊กเกอร์นั้นง่ายและรวดเร็วกว่าการส่งข้อความ ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และจดจำการส่งสติ๊กเกอร์ได้ ส่วนการใช้ไลน์เพื่อติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวนั้น ผู้สูงอายุจะใช้เวลาในการส่งรูป คลิปวีดีโอข่าวเหตุการณ์ต่างๆและการโทรฟรีเพื่อติดต่อสื่อสาร โดยการส่งรูปภาพทักทาย สวัสดีตอนเช้า คาถาเรียกทรัพย์ต่างๆ บทสวดมนต์และรูปภาพคำอวยพร เป็นสิ่งที่นิยมมากในกลุ่มผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุอยากให้คนในครอบครัวที่ได้รับมีความสุขและโชคดี ด้านการส่งคลิปวีดีโอข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ ผู้สูงอายุต้องการให้ผู้รับระมัดระวังและป้องกันตัวเองจากเหตุการณ์ต่างๆ ส่วนการโทรฟรีเป็นการติดต่อสื่อสารที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนักเนื่องจากมีความยุ่งยากและซับซ้อน มีลักษณะคล้ายกับการโทรแบบธรรมดาทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการโทรแบบธรรมดาดีกว่าการโทรฟรีทางไลน์ เพราะว่าการโทรแบบธรรมดาคือเป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้สูงอายุนั้นรู้วิธีใช้อยู่แล้ว

8.1.2 การติดต่อสื่อสารกับเพื่อน นอกจากจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวแล้ว ผู้สูงอายุยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนมากไม่ได้รับความสนใจจากคนในครอบครัว ทำให้ผู้สูงอายุหันมาให้ความสนใจกันเองเพื่อบรรเทาความเหงาโดยสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนคือ เฟสบุ๊กและไลน์ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนโดยใช้เฟสบุ๊กนั้น ผู้สูงอายุจะทำการเพิ่มเพื่อนในเฟสบุ๊ก โดยการกดปุ่มเพิ่มเพื่อน การใช้เฟสบุ๊กนั้นผู้สูงอายุสามารถส่งข้อความและสติ๊กเกอร์โต้ตอบกับเพื่อนได้ เพื่อพูดคุย ถามไถ่สารทุกข์สุขดิบและความเป็นอยู่กับเพื่อนที่ไม่ได้เจอกันนานได้ ส่วนในการใช้ไลน์เพื่อติดต่อสื่อสารกับเพื่อน ผู้สูงอายุนิยมส่งรูปภาพภาพทักทาย สวัสดีตอนเช้า และคลิปวิดีโอตลกต่างๆ เพื่อให้ผู้รับนั้นเกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลินเวลาดูคลิปวิดีโอ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่รู้วิธีการโหลดรูปภาพและคลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ รูปภาพและคลิปวิดีโอที่ส่งให้ผู้อื่นจะรับมาจากผู้อื่นและส่งต่อไปกับเพื่อนอีกที

8.1.3 การรับข้อมูลข่าวสาร จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม นอกจากจะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารแล้วผู้สูงอายุยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสาร โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารคือ เฟสบุ๊ก เนื่องจากเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสามารถแชร์ข่าวสารที่น่าสนใจให้กับผู้อื่นได้และสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เฟสบุ๊กยังเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นเห็นได้ โดยการพิมพ์ความคิดเห็นลงในช่องแสดงความคิดเห็น มีการกดถูกใจ ความคิดเห็นของผู้อื่นที่ชอบหรือเห็นด้วย นอกจากนี้ยังสามารถแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันได้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การส่งข่าวในเฟสบุ๊กของผู้สูงอายุนั้นเริ่มด้วยการหาข่าวที่ผู้สูงอายุสนใจหรือข่าวที่จะเป็นประโยชน์กับผู้อื่น จากนั้นก็จะแท็กชื่อของครอบครัวหรือเพื่อนที่ผู้สูงอายุนั้นอยากให้อ่านข่าว การแท็กชื่อนั้นผู้สูงอายุสามารถทำได้ง่ายโดยการพิมพ์ชื่อเฟสบุ๊กของคนที่ต้องการแท็กและกดโพสต์ ส่วนในด้านการรับข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุได้รับมาจากครอบครัวหรือเพื่อนที่แท็กมาในเฟสบุ๊ก ซึ่งเฟสบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่สะดวกและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่น

8.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้นทำให้การติดต่อสื่อสารนั้นดีขึ้น แต่ในบางครั้งก็เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุดังนี้

8.2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการติดต่อสื่อสาร ผู้สูงอายุส่วนมากนั้นสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ โดยเรียนรู้วิธีการใช้มาจากลูกหลาน ถึงแม้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้แต่ยังขาดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการไม่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจทำให้ผู้สูงอายุโดนหลอกจากมิจฉาชีพได้ง่าย ปัจจุบันมีสื่อต่างๆมากมายในสื่อสังคมออนไลน์ที่ล่อลวงผู้สูงอายุโดยที่ผู้สูงอายุไม่รู้ว่ามันเป็นสื่อที่ล่อลวง ทำให้ผู้สูงอายุโดนหลอกและกลายเป็นบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของพวกมิจฉาชีพได้ง่าย

8.2.2 ด้านสมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุร่างกายจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆกับผู้สูงอายุ เช่น ตาพร่ามัว มองเห็นไม่ชัด ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลงและความจำไม่ดี เป็นต้น ดังนั้นเวลาที่ผู้สูงอายุต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต้องมีการใช้สายตาในการเพ่งมองตัวอักษรในโทรศัพท์ อาจทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกปวดตาได้เนื่องจากตัวอักษรในโทรศัพท์นั้นเล็กเกินไปและเมื่อสายตาไม่ดีทำให้การพิมพ์ข้อความในแต่ละคำให้เป็นประโยคนั้นต้องใช้ระยะเวลาานาน อีกทั้งเมื่อพิมพ์แล้วตัวอักษรก็ถูกๆผิดๆ นอกจากนี้ยังมีอาการปวดข้อ ปวดนิ้ว เวลาที่ผู้สูงอายุเล่นสื่อสังคมออนไลน์ในโทรศัพท์เป็นเวลานาน

9. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกภาคสนามและการบันทึกเทป ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 6 คน ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างจากการทบทวนวรรณกรรม

ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ 3) แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล 4) แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีและใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเอาไว้ติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกรเหงาและมีความสุขในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ (Anita Kamiel, 2016) ที่กล่าวว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นการบำบัดจิตใจของผู้สูงอายุทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุนั้นดีขึ้น ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและไม่รู้สึกรโดดเดี่ยว ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสารคือ ไลน์และเฟซบุ๊ก รองลงมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารนั้นคือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับข้อมูลข่าวสารโดยจะติดตามข่าวจากเฟซบุ๊ก ซึ่งสอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดต่อสื่อสาร (นิด้าโพลและศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า), 2560) กล่าวว่า ในด้านการใช้เทคโนโลยีในเพื่อติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ ไลน์ ในการติดต่อกับครอบครัวและเพื่อน รองลงมาคือ เฟซบุ๊ก

ด้านปัญหาและอุปสรรคการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่คือ ความรู้เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้แต่ยังขาดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งการไม่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ อาจจะทำให้ผู้สูงอายุโดนหลอกจากพวกมิจฉาชีพได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ (สุภาพิต โสพลวิวัฒน์กุล, 2558) ที่พบว่า ผู้สูงอายุเป็นช่องทางการเผยแพร่ข่าวลือที่ดีที่สุด เมื่อผู้สูงอายุคิดว่าข่าวนั้นน่าสนใจผู้สูงอายุจะส่งต่อไปให้ผู้อื่นโดยคิดว่าข่าวนั้นน่าจะเป็นความรู้หรือช่วยเตือนให้ผู้อื่นระวังได้ การเผยแพร่ข่าวลือถือว่าเป็นความหวังดี แต่ถ้าหากมันไม่ใช่เรื่องจริง เมื่อข่าวถูกเผยแพร่ออกไปแล้ว มันสามารถสร้างความเข้าใจผิดและความวุ่นวายให้กับคนที่ได้รับข่าวสารผิดๆได้เช่นกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้อย่างรวดเร็วใช้เวลาเพียงไม่กี่วินาทีก็สามารถส่งข่าวไปถึงผู้คนได้ทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีด้านสมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุทำให้สมรรถภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมสภาพลงตามกาลเวลา เช่น ตาพร่ามัว มองเห็นไม่ชัด ความจำสั้น ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลงทำให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นช้าและเป็นอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

10. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

เนื่องจากผู้สูงอายุเมื่อเกษียณอายุจากการทำงานจะมีเวลาว่างมากขึ้นจนทำให้เกิดความเหงา จึงต้องการการพูดคุย การดูแลเอาใจใส่และการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวมากกว่ากลุ่มอื่น ทำให้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและเพื่อน แต่ในปัจจุบันผู้สูงอายุยังขาดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นควรมีการอบรมหรือการสอนเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกต้องให้กับผู้สูงอายุ เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้ไม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ไปในทางที่ผิด ในปัจจุบันมีการจัดตั้งโรงเรียนชมรมและกลุ่มต่างๆสำหรับผู้สูงอายุที่สนใจที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์ แต่นั่นไม่ใช่ทั้งหมดผู้สูงอายุควรได้รับคำแนะนำจากคนในครอบครัวด้วยเพื่อทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้นและทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

10.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

10.1.1 ควรมีการวิจัยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในพื้นที่อื่นที่เป็นพื้นที่ใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ เป็นต้น เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลมากยิ่งขึ้น

10.1.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

11. เอกสารอ้างอิง

- [1] อภิษฎา กาลจักร, 2559, “การสื่อสารข้อมูล,” https://prezi.com/_xduwjsqutj6/presentation [3 เมษายน 2560].
- [2] ธเนศน์ สุพงศ์, 2559, “พัฒนาการของสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน,” <https://thanetsupong.wordpress.com> [3 เมษายน 2560].

- [3] สุภาวรรณ ศรีวิชัย, 2556, “อินเทอร์เน็ต (สังคมของคนยุคใหม่),” <https://www.gotoknow.org/posts/518932> [4 เมษายน 2560].
- [4] สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม, 2556, “โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณค่า,” <http://www.prdnakhonpathom.com/news/4389> [4 เมษายน 2560].
- [5] ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์, 2557, “ผู้สูงอายุ (Older person),” <http://haamor.com/th/> [5 เมษายน 2560].
- [6] พุทธวรรณ แก้วเกตุ, 2556, “Social Network,” <http://phutthawan.blogspot.com> [5 เมษายน 2560].
- [7] สำนักงานโครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภพชีวิต, 2557, “การพัฒนาคณาภพชีวิตและการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี,” http://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=96885 [7 เมษายน 2560].
- [8] อรรถพล สาธิตคณิตกุล, 2558, “ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยกับเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในยุคหน้า,” <http://www.telecomjournalthailand.com/> [6 เมษายน 2560].
- [9] ชาย โปธิสิตา, 2554, “ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ,” อมรินทร์พริ้นติ้ง, 193-194.
- [10] นิด้าโพลและศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า), 2560, “ผู้สูงอายุไทยกับการใช้เวลาว่าง,” <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=300> [10 พฤษภาคม 2560].
- [11] สุภาพิต โสพลวิวัฒน์กุล, 2558, “ดาบสองคมจากเทคโนโลยีการสื่อสารกับผู้สูงอายุ,” <http://www.cyber.itpc.or.th/> [10 พฤษภาคม 2560].
- [12] Daniel Nations, 2017, “What Is Social Media? Explaining the Big Trend,” [30 May 2017].
- [13] Anita Kamiel, 2016, “A Hot Trend: The Internet, Social Media & The Elderly,” http://www.huffingtonpost.com/anita-kamiel-rn-mps/older-people-social-media_b_9191178.html [10 May 2017].